

Зоя Філончук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і
методики викладання навчальних дисциплін
Комунального вищого навчального закладу
«Херсонська академія неперервної освіти»

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ВОЛОДИМИРА ВЕРНАДСЬКОГО У ФОРМУВАННІ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа (НУШ) – довготермінова реформа шкільної освіти, головна мета якої – створити школу, яка дозволить сформуванню цілеспрямовану й конкурентоспроможну особистість, здатну критично мислити, висловлювати власну думку, оцінювати ситуацію.

З 2022/2023 навчального року, з п'ятих класів, почалося поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти у закладах загальної середньої освіти. Упровадження Державного стандарту спрямоване на зміни в організації освітнього процесу, які мають забезпечити можливості формування учнями/учнями ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених Законом України «Про освіту», та сприяти вихованню ціннісних орієнтирів відповідно до Концепції «Нова українська школа».

Зміст географічного складника базових знань природничої освітньої галузі (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020 р.) включає наступну тематику: географія як наука; роль географічної освіти у життєдіяльності людини; Земля на географічній карті; географічні інформаційні системи; Земля як геосистема, рівні геосистем; географічні наслідки параметрів і рухів Землі; географічна оболонка; антропосфера; взаємозв'язок процесів у літосфері, гідросфері, атмосфері, біосфері, антропосфері; природні комплекси; ресурсний потенціал оболонок Землі, сучасні аспекти його використання; глобальні проблеми людства.

У процесі вивчення курсів географії в 6–9 класах комплексно реалізуються всі ключові компетентності базової школи. Особливу увагу приділено розвитку компетентностей у галузі природничих наук, що передбачає: формування наукового світогляду; здатність застосовувати відповідні наукові знання для пояснення природних процесів і явищ; набуття досвіду дослідження приро-

ди та формулювання узагальнень і висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін у природі, зумовлених діяльністю людини, та їх можливих наслідків [1].

Курс «Географія» у 6 класі (автори модельної навчальної програми Запотоцький С. П. та ін.), який буде впроваджуватися з 2023/2024 навчального року, охоплює 2 розділи. Перший розділ «Земля на глобусі й карті» знайомить учнів з темами «Глобус – модель Землі» та «Зображення Землі на карті». Обидві теми спрямовано на формування низки предметних компетентностей: читання карт, використання картографічних джерел інформації для орієнтування на місцевості, визначення відстаней між об’єктами тощо.

До другого розділу «Оболонки Землі» включено теми «Літосфера», «Атмосфера», «Гідросфера», «Біосфера та ґрунти», «Природні комплекси» та «Антропосфера». Цей розділ програми спрямовано на формування знань про оболонки Землі, взаємозв’язки явищ і процесів у них та між ними, розуміння цілісності планетарного й зональних природних комплексів [2].

У змісті іншої модельної програми для 6 класу (автори Кобернік С. Г. та ін.) передбачено три розділи: «Вступ до географії», «Способи зображення Землі», «Оболонки Землі». Оболонки нашої планети з урахуванням наявних зв’язків розглядаються в такій послідовності: літосфера, атмосфера, гідросфера, біосфера, антропосфера [3].

Таким чином, до модельних навчальних програм з географії у 6 класі уведено тему «Антропосфера», пропонований зміст якої представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**ПРОПОНОВАНИЙ ЗМІСТ ТЕМИ «АНТРОПОСФЕРА»
У МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ «ГЕОГРАФІЯ. 6 КЛАС»**

Пропонований зміст теми «Антропосфера»	
Програма (Кобернік С.Г. та ін.)	Програма (Запотоцький С.П. та ін.)
<i>Антропосфера</i> – географічне й соціальне середовище життя та діяльності людини. Кількість населення Землі. Розселення людей на планеті. Карта густоти населення. Людські раси. Найбільші за площею та кількістю населення країни світу. Політична карта. Вплив антропосфери на інші оболонки Землі.	<i>Антропосфера</i> – географічний та соціальний простір життя і діяльності людини. Зв’язки антропосфери з іншими оболонками Землі.

За результатами навчання з даної теми учні 6 класу мають пояснювати зміст поняття «антропосфера»; обирати з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення існуванню зони контакту людини з природою; усвідомлювати значення антропосфери як географічного й соціального середовища життя та діяльності людини; використовувати наукові факти для формулювання власних суджень щодо зв'язків антропосфери з іншими оболонками Землі; оцінювати взаємозв'язок людини з іншими сферами навколишнього середовища; пропонувати власні заходи зі збереження природного середовища своєї місцевості.

Введення в програму поняття «антропосфера» у 6 класі є важливим для подальшого розуміння учнями тих складних процесів взаємодії людини і природи, що відбуваються в оточуючому їх середовищі; усвідомлення власної відповідальності за вчинки та їх наслідки для природи та суспільства.

На нашу думку, вчителю варто звернутися до історії української науки. У шкільних підручниках, у більшості випадків, присутні результати наукових досліджень, проте не має руху ідей та недостатньо представлені особистості вчених. У такому разі, для учнів, географія – це система готових знань, а не наука як діяльність. Без ознайомлення учнів з методами і процесом наукового пізнання, важко досягти повноцінного засвоєння знань, а тим більше, формування наукового географічного мислення.

Слід зазначити, що навчальний матеріал, в якому присутня людська особистість, сприймається більш активно. Саме через діяльність окремих постатей в науці можна показати динамічність вивчення окремих природних компонентів та природного середовища загалом.

Безумовно, що при вивченні даної теми, поза увагою вчителя не може залишитися постать такого визначного вченого як Володимир Вернадський. Його творчому генієві були притаманні не тільки глобальність мислення, а й вихід за рамки експериментальної науки. Президент Української Академії наук, член численних іноземних академій, непересічний природознавець, залишив людству цілісне бачення світу і завдань людини як на Землі, так і у Всесвіті.

Вивчення історії науки, видатних особистостей в науці дозволить вчителю формувати інтерес до предмета. Це можливо в тому разі, якщо вчитель представить цю історію цікаво, а головне, в доступній для дітей формі. Варто зазначити, що у вихованні потреби пізнання, інтересу до предмета першочерговим є зміст навчального матеріалу. Інтерес завжди пов'язаний з певним ставленням до об'єкта, з переживанням цього ставлення. Насамперед

людину цікавить все, що пов'язане з людиною. Отже, вивчення історії науки повинно спиратися на окремі яскраві постаті, на дослідження їх творчого шляху та наукових досягнень.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової середньої освіти [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.

2. Географія. 6–9 класи : для закладів загальної середньої освіти : модельна навчальна програма / С. П. Запотоцький, Г. І Карпюк, Р. В Гладковський, А. І. Довгань, В. В. Сovenko, Л. М. Даценко, Т. Г. Назаренко, Т. Г. Гільберг, І. Г. Савчук, А. В. Нікітчук, В. С. Яценко, Г. Д. Довгань, В. Д. Грома, О. В. Горовий. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Zapototskyi.ta.in.06.05.22.pdf>.

3. Географія. 6–9 класи [Електронний ресурс] : для закладів загальної середньої освіти : модельна навчальна програма / С. Г. Кobernik, Р. Р. Коваленко, Т. Г. Гільберг, Л. М. Даценко. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>.

УДК 330.8:332.142.6](477)

Володимир Шевчук,

доктор економічних наук, професор

*Національної академії статистики, обліку та аудиту,
голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ НАДБАННЯ В. ВЕРНАДСЬКОГО – ОСЕРДЯ УКРАЇНСЬКОЇ МІСІЇ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОГО ПОРЯТUNKУ

Докорінні зміни у світовому часопросторі почалися завдяки нашій першій перемозі над Росією. Український народ, наші Збройні Сили і територіальна оборона вже в перші дні війни зламали ворожий бліцкриг. Намір демілітаризувати Україну також зазнав краху: виявилося, що Збройні Сили РФ є лишень так званою другою армією світу, яку ЗСУ витискають з території нашої країни.

Нині мусить зазнати краху і намір денацифікувати Україну. Ворожому наміру маємо протиставити власне світобачення.